

13. BASKI Çeviri: BERRAK GÖÇER

GEORGE ORWELL

Paris

ve

Londra'da

Beş Parasız

 can
modern

GEORGE ORWELL
PARİS VE LONDRA'DA
BEŞ PARASIZ

Can Modern

Paris ve Londra'da Beş Parasız, George Orwell

İngilizce aslından çeviren: Berrak Göçer

Down and Out in Paris and London

© The Estate of the late Sonia Brownell Orwell

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları A M Heath & Company Limited ve

Anatolia Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

13. basım: Ağustos 2019, İstanbul

Bu kitabın 13. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-2563-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750725630

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

GEORGE ORWELL
PARİS VE LONDRA'DA
BEŞ PARASIZ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Berrak Göçer

George Orwell'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, 1984

Hayvan Çiftliği, 2001

Burma Günleri, 2004

Aspidistra, 2005

Bođulmamak İçin, 2015

Wigan İskelesi Yolu, 2016

Papazın Kızı, 2017

GEORGE ORWELL, 1903'te Hindistan'ın Bengal eyaletinin Montihari kentinde doğdu. Ailesiyle birlikte İngiltere'ye döndükten sonra, öğrenimini Eton College'de tamamladı. Gerçek adı Eric Arthur olan Orwell, 1922-27 yılları arasında Hindistan İmparatorluk Polisi olarak görev yaptı. Ancak imparatorluk yönetiminin içyüzünü görünce istifa etti. 1950'de yayımladığı *Shooting an Elephant* (Bir Fili Vurmak) adlı kitabı, sömürge memurlarının davranışlarını eleştiren makalelerin derlemesidir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru yazdığı *Hayvan Çiftliği*, Stalin rejimine karşı sert bir taşlamadır. Orwell'in en çok tanınan yapıtlarından *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, bilimkurgu türünün klasik örneklerinden biri olmanın yanı sıra, modern dünyayı protesto eden bir romandır. *Burma Günleri* ise, Orwell'in Burma'daki (bugünkü Myanmar) İngiliz sömürgeciliğini dile getirdiği ilk kitabıdır. Orwell 1950'de Londra'da öldü.

BERRAK GÖÇER, 1986'da İstanbul'da doğdu. 2007'de New York Üniversitesi Medya, Kültür ve İletişim Bölümü'nden mezun oldu. Editörlük ve çevirmenlik yaparak yayın hayatını sürdürüyor.
www.koltukname.com

“Ah ne acı yokluk çekmek, kıtlığa düşmek ne acı!”

Chaucer, Çev. Nazmi Ağıl

I. Bölüm

Rue¹ du Coq d'Or, Paris, sabahın yedisi. Sokaktan gelen bir dizi öfkeli, boğucu haykırış. Benim otelimın karşı-sındaki küçük otelin müdiresi Madam Monce, üçüncü kattaki bir pansiyonere seslenmek için kaldırıma çıkmıştı. Çorapsız ayaklarına sabolar geçirmişti, kır saçları omuzlarından dökülüyordu.

Madam Monce: "Sacrée salope!"² Sana tahtakurularını duvar kâğıdının üstünde ezmemeni kaç defa söyledim! Oteli babanın malı mı sandın ha! Sen de herkes gibi candan atsana. Espèce de trainée!"³

Üçüncü kattaki kadın: "Va donc, eh! vieille vache!"⁴

Bunu takiben, dört bir yanda pencerelerin savrulurak açılıp sokağın yarısının münakaşaya katılmasıyla oluşan renkli bir feryat korusu. On dakika sonra herkes aniden sustu; yoldan geçen bir süvari birliğini izlemek için bağırılmayı kesmişlerdi.

Bu sahneyi sadece Rue du Coq d'Or'un ruhuna dair bir şeyler yansıtabilmek için aktarıyorum. Sokakta olup

1. (Fr.) Sokak. (Ç.N.)

2. (Fr.) Aptal kaltak! (Ç.N.)

3. (Fr.) Seni sürtük! (Ç.N.)

4. (Fr.) Defol be, ihtiyar inek! (Ç.N.)

bitenler münakaşadan ibaret değildi elbette; yine de anlatılan şekilde bir hengâmenin en az bir kere yaşanmadığı sabahlar nadirdi. Münakaşalar, seyyar satıcıların bağırışları, taşların üstünde portakal kabuğu yuvarlayan çocukların şamatası, geceleyin de yüksek sesle söylenen şarkılar ve çöp kovalarından yayılan keskin kokular; sokağın havasını işte bunlar oluşturuyordu.

Daracık bir sokaktı; yüksek, döküntü evlerden, sanki tam yıkılacakken donakalmış gibi tuhaf biçimlerde birbirinin üstüne yığılmış yapılardan oluşan bir koyak. Evlerin hepsi de oteldi ve çoğunlukla Lehler, Araplar ve İtalyanlardan oluşan pansiyonerlerle tika basa doluydu. Otellerin altındaki küçücük bistrolarda bir şilin karşılığında kafayı çekebiliyordunuz. Cumartesi geceleri mahallenin erkek nüfusunun üçte biri sarhoştı. Kadınlar yüzünden kavga ediyorlardı; en ucuz otellerde kalan Arap ameleler ise aralarındaki esrarengiz kan davaları yüzünden sandalyelerle, bazen de revolverlerle hesaplaşıyorlardı. Geceleyin polisler sokağa ancak ikişer ikişer gelebiliyordu. Epey curcunali bir yerdi. Yine de tüm şamatanın ve pisliğin ortasında o her zamanki saygın Fransız esnaflar, fırıncılar, çamaşırcılar ve diğerleri kendi hallerinde yaşıyor, usul usul küçük çaplı servetler biriktiriyorlardı.

Benim otelimın adı Hôtel des Trois Moineaux'ydu. Yıkıldı yıkılacak gibi duran, karanlık, beş katlı bu ağıl, tahta bölmelerle kırk odaya ayrılmıştı. Odalar küçük ve her daim kirliydi zira ne hizmetçi kız ne de patron Madam F.nin ortalığı süpürecek vakti vardı. Duvarlar kâğıt kadar inceydi ve çatlaklar gizlensin diye kat kat pembe kâğıtla kaplanmıştı; soyulan kâğıtların arası tahtakurusu kaynıyordu. Tavana yakın noktalarda uzun tahtakurusu sürüleri tüm gün asker gibi uygun adım ilerliyordu; gece olup da aç kurtlar gibi aşağı indiklerinde ise birkaç saatte bir onları topluca öldürmek için uyanmak zorunda kalı-

yordunuz. Bazen tahtakuruları baş edilemeyecek kadar çoğaldığında yan odaya kaçınlar diye kükürt yakıyordunuz; bu durumda yandaki pansiyoner de misilleme olarak kendi odasında kükürt yakıp tahtakurularını gerisin geri kaçırıyordu. Otel temiz değildi ama Madam F. ile kocası iyi insanlar olduklarından kendinizi evinizde hissediyordunuz. Oda kiralari haftalık otuz ile elli frank arasında değişiyordu.

Pansiyonerler gelip geçici insanlardan, çoğunlukla yabancıardan oluşuyordu; bavulsuz bir halde çıkageliyor, bir hafta kalıyor, sonra tekrar yok oluyorlardı. Her türlü meslek erbabı mevcuttu: kunduracı, duvarcı, taş ustası, amele, öğrenci, fahişe, paçavracı. Bazıları feci derecede yoksuldu. Tavan aralarından birinde, Amerikan pazarı için süslü püslü ayakkabılar yapan Bulgar bir öğrenci vardı. Sabah altıdan on ikiye kadar odasında oturup bir düzine ayakkabı yaparak otuz beş frank kazanıyor, günün geri kalanında ise Sorbonne'da derslere gidiyordu. Papaz olmak için okuyordu; odasında, yere saçılmış derilerin arasında açık teoloji kitapları yüz üstü duruyordu. Bir başka odada Rus bir kadın ile sanatçı olduğunu iddia eden oğlu yaşıyordu. Anne günde on altı saat çalışıyor, tanesi yirmi beş santime çorap yamıyor, iki dirhem bir çekirdek giyinen oğlu ise Montparnasse kafelerinde fink atıyordu. Odalardan birinde iki ayrı pansiyoner kalıyordu; biri gündüz diğeri gece işçisiydi. Bir başka odadaysa dul bir kadın, verem hastası iki yetişkin kızıyla aynı yatağı paylaşıyordu.

Otelde antika karakterler vardı. Paris'in varoşları antika insanların toplanma yeridir: ıssız, yarı kaçık hayatlar süren ve normal ya da saygın olma çabalarından vazgeçmiş insanlar. Yoksulluk onları beylik davranış kurallarından muaf kılıyor, tıpkı paranın insanları çalışmaktan muaf kılması gibi. Otelimizdeki pansiyonerlerin bir kısmının, kelimelere dökülemeyecek denli tuhaf yaşantıları vardı.

Sözgelimi kısa boylu, derbeder bir çift olan Rougier'ler acayip bir iş yapıyordu. Boulevard¹ St. Michel'de kartpostal satıyorlardı. İşin acayip yanı, kartpostalların müstehcen olanlar gibi kapalı paketlerde satılmasına rağmen aslında Loire'daki şatonun fotoğraflarını içermesiydi; müşteriler bu durumu çok geç fark ediyor ve elbette asla şikâyetçi olmuyorlardı. Rougier'ler haftada yaklaşık yüz frank kazanıyor, tutumlu davranarak her zaman yarı aç yarı sarhoş kalmayı başarıyorlardı. Odaları öyle pisti ki, kokusu alt kata kadar yayılıyordu. Madam F.ye kalırsa Rougier'lerin ikisi de kıyafetlerini dört yıldır değiştirmemişti.

Ya da lağımında çalışan Henri vardı. Uzun boylu, kıvrık saçlı, efkârlı bir adamdı, uzun lağımcı çizmeleriyle doğrusu pek romantik görünürdü. Henri'nin tuhaflığı, iş haricinde konuşmamasıydı; hakikaten günlerce konuşmadığı oluyordu. Henüz bir yıl önce iyi bir işverenin yanında şoförlük yapıp para biriktiriyordu. Bir gün âşık olmuş, kız onu reddedince de sinirlenip kıza bir tekme savurmuştu. Kız tekme yiince Henri'ye sıırıslıklam âşık olmuştu; iki hafta birlikte yaşayıp Henri'nin bin frangını yemişlerdi. Sonra kız Henri'yi aldatmıştı; Henri kızın koluna bıçak saplamış ve altı ay hapis cezası almıştı. Kız bıçaklanır bıçaklanmaz Henri'ye iyice abayı yakmıştı ve ikili barışmış, Henri'nin hapisten çıkınca bir taksi alacağı, evlenip bir yuva kuracakları konusunda anlaşmıştı. Ama kız Henri'yi iki hafta sonra yine aldatmıştı; Henri tahliye edildiğinde kız hamileydi. Henri onu bir daha bıçaklamamıştı. Biriktirdiği tüm parayı çekip yine bir aylık hapis cezasıyla sonuçlanacak olan içki âlemine koyulmuştu; ardından lağımında çalışmaya başlamıştı. Henri konuşmaya

1. (Fr.) Bulvar. (Ç.N.)

hiçbir şekilde razı edilemiyordu. Ona neden lağımda çalıştığını sorunca asla yanıt vermiyor, sadece bileklerini kelepçelenmiş gibi çapraz yapıp kafasıyla güneyi, hapis-haneyi işaret ediyordu. Kara talihi yüzünden bir günde yarım akıllının teki olmuştu sanki.

Bir de R. vardı; yılın altı ayını Putney'de ailesiyle, altı ayını da Fransa'da geçiren bir İngiliz. Fransa'dayken günde dört litre, cumartesileriyse altı litre şarap içiyordu; bir keresinde, tüm Avrupa'nın en ucuz şarabı orada diye Azorlar'a kadar gitmişliği vardı. Kibar, kendi halinde biriydi, asla gürültücü ya da kavgacı olmadığı gibi asla ayık da değildi. Öğlene dek yatakta uzanır, öğleden gece yarısına kadar da bistrodaki köşesinde yavaş yavaş, sessiz sessiz demlenirdi. Demlenirken kibar, kadınsı bir ses tonuyla antika mobilyalardan bahsedirdi. Benim haricimde mahalledeki tek İngiliz R.ydi.

Böylesi antika yaşamlar süren daha çok kişi vardı: Camgöz olduğunu bir türlü kabullenmeyen Romanyalı Mösyö Jules, Limousin'li taş ustası Fureux, pinti Roucolle –gerçi o benim dönemimden önce ölmüştü– imzasını cebinde taşıdığı bir kâğıttan kopyalayarak atan, paçavracı ihtiyar Laurent. Vakit olsa bazılarının biyografilerini yazmak eğlenceli olabilirdi. Mahallemizin sakinlerini sadece ilginçlik olsun diye değil, hepsi de hikâyenin bir parçası olduğu için anlatıyorum. Ben yoksulluk hakkında yazıyorum ve yoksullukla ilk temasım bu varoшта gerçekleşti. Varoş, sefilliği ve tuhaf hayatlarıyla her şeyden önce yoksulluk konusunda bir ibret, ardından kendi tecrübelerim için bir arka planı. İşte size oradaki yaşamın neye benzediğini bu yüzden anlatmaya çalışıyorum.

“Beş parasız kalmaktan o kadar çok bahsetmişsiniz ki; eh, işte beş parasız kaldınız ve hâlâ ayaktasınız.”

Paris ve Londra’da Beş Parasız, 20. yüzyılın en büyük romancılarından George Orwell’in, Avrupa’nın iki büyük şehrinde, Paris ve Londra’da yaşadığı sefaleti olanca gerçekliğiyle anlattığı, son derece önemli bir eser.

Bir gün Paris’in orta yerinde meteliksiz kalan genç yazar, yoksulluk ve açlıkla mücadele etmeye başlar. Rehineciler, iş bulma kurumları, umut tacirleri, karın tokluğuna günde on yedi saat çalışılan karanlık otel mutfakları arasında sürüp giden Paris macerası, yazarın güç de olsa kendini Londra’ya atmasıyla sona erer ama Londra’da onu çok daha ağır şartlar beklemektedir.

Orwell, modern insanın ısrarla görmezden geldiği bir dünyanın kapısını aralıyor. İşsizlik, evsizlik, açlıkla damgalanan bu dünyanın insanları izbe pansiyonlarda, berduş barınaklarında yaşıyor, hayata bir ucundan tutunmaya çalışıyorlar.

Paris ve Londra’da Beş Parasız, köleliğin hiçbir zaman, modern zamanlarda bile ortadan kalkmadığını, sadece görünüm değiştirdiğini anlatıyor.

